

ДЕЯКІ ОЗНАКИ ДЕКОДИФІКАЦІЇ У МОВІ ЗМІ НІМЕЧЧИНИ

Фрумкіна А. Л., викладач

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

За останні десятиліття змінилися кордони лінгвістики та уявлення її предмету. Збувається пророцтво Бодуена де Куртене про те, що з часом мовні узагальнення будуть охоплювати все ширші кола і все більше поєднувати мовознавство з іншими науками: з психологією, антропологією, соціологією, біологією [1:18].

Сучасні дослідження називають XXI століття епохою інформаційного вибуху, епохою інформаційної цивілізації. Засоби масової інформації грають в суспільстві все більшу роль, а "медіа культура" стала звичним поняттям. Стан мовознавчої науки за останні десятиліття характеризується також бурхливим розвитком та зміною аспектів, що потрапляють в центр лінгвістичних досліджень, а гуманітарна парадигма в науковому дослідженні робить людину мірою всього сущого.

Цілісне дослідження людини неможливе без розгляду питань мови і мовлення як ключової ланки, що опосередковує психічний та соціальний розвиток особистості. Розвиток комплексного підходу в наукових дослідженнях викликав появу декількох наук "на стику" традиційних дисциплін, що в силу своєї узкоспрямованості виявились неспроможними пояснити багато факторів. О. І. Уланович вважає, що у лінгвістиці й досі популярна робота з "фрагментами": звуками, ізольованими словами, синтагмами, фразами, що вирвані з соціокультурного контексту комунікативної ситуації та без огляду на рефлексію особистості промовця або слухача [5 :8].

Всі науки розвиваються в соціумі, в якому людина знаходиться в центрі уваги. ЗМІ розглядаються в полі масової комунікації, визначаючи останню як передачу масово виготовлених повідомлень великим анонімним та гетерогенним масам, як процес поширення систематичної інформації за допомогою технічних засобів (друкарство, радіо, телебачення, кіно-, звуко- та відеозапис) на кількісно великі та розосереджені аудиторії.

За останнє десятиліття в німецькомовній (соціо)лінгвістичний та фонетичний простір було успішно інтегровано поняття „Standardvarietät“, яким в науковій літературі часто описується термін „Standardaussprache“ [6:406].

О. І. Стеріополо та Г. Л. Лисенко відмічають, що проблема варіативності звучного мовлення й точний опис динамічного мовного сигналу, що реалізується в певному фонетичному контексті, мають велике значення не тільки для визначення та пізнання процесів функціонування одиниць сегментного рівня конкретної мови, а й задля виявлення тих вимовних тенденцій, що діють на сучасному етапі розвитку мови [4:44].

Комунікативний вплив звучного мовлення, що домінує сьогодні в масовій комунікації, повинен спиратися на кодифіковану норму та відзеркалюватись у стандартній німецькій вимові (Standardaussprache), що представлена в німецьких орфоепічних словниках, включаючи наявність її варіативності (Standardvarietäten).

Результати наукового дослідження засвідчують розходження між кодифікованою нормою та мовленнєвою дійсністю. Більш того, багаточисельні розходження спостерігаються також у рамках кодифікованої норми, що представлена в різних орфоепічних словниках, в яких, як нам вбачається, не існує єдиного підходу до інтерпретації одного і того ж явища, більш того, не завжди зрозуміло, чим зумовлена така широка варіативність у рамках кодифікованої норми.

Особливої уваги заслуговує дослідження характеру стику між компонентами біфонемних сполучень голосних. Справа йде про різноманітні види приступів ініціальних голосних – унікальному явищу, що притаманне всій системі німецького вокалізму. Приведення голосових зв'язок у коливальні рухи зветься приступом. В залежності від положення голосових зв'язок у момент початку мовлення розрізняють наступні види приступів: придиховий (gehauchter, behauchter Einsatz), м'який (weicher), тихий (leiser), слабкий (fester), твердий (harter), глоттальний (Glottisschlsgeinsatz), гортанний, здавлений (gepresster) и т.д.

Однією зі специфічних рис німецьких біфонемних сполучень голосних та найбільш яскравим доказом їх фонетичної двусполученості являється «...возможность появления твердого приступа в начале второго компонента сочетаний» [3:132].

Щодо досліджень взаємодії компонентів сполучень голосних та характеру стику між ними заслуговує уваги зауваження Е. Сіверса про те, що голосні, які належать до різних скалдів, відокремлюються один від одного тим, що другий починається яскравим та виразним штурханом експірації [Sievers:179]. Цей експіраторний штурхан потрібен для проривання перешкоди, що утворюється дійсними голосовими зв'язками.

Дані, що були отримані в результаті перцептивного аналізу мовлення дикторів та модераторів суспільного телебачення Німеччини (öffentlich-rechtliches Fernsehen: ZDF, ARD, Deutsche Welle),

засвідчують високу ступінь варіативності в реалізації приступів голосних та багату кількість розходжень в цьому відношенні з кодифікованою нормою, в рамках якої також виявляється неоднозначність ситуації.

Результати проведених нами досліджень підтверджують наявність протиріч та неоднозначність ситуації в реалізації приступів голосних, в першу чергу, унікальної особливості німецького вокалізму – глоттального (твердого, нового, здавленого, кнаклаута, гортанного вибуху) приступу в біфонемних сполученнях голосних. Є підґрунтя припускати, що існує зв'язок між ступенем підготовленості мовлення та реалізацією приступів німецьких голосних: збільшення кількості реалізацій глоттального приступу відбувається при зростанні ступеня невідготовленості та спонтанності мовлення. В результаті зіставлення реалізації глоттального приступу в біфонемних сполученнях голосних, приходимо до виводу, про наявність розходжень всередині кодифікованої норми.

Ще більше протиріч ми виявили при зіставленні кодифікованої норми та мовленнєвої дійсності. Про це також свідчить реалізація дикторами та ведучими глоттального приступу у тих словах, де кодифікована норма його не диктує, наприклад Al-Kaida, Guantanamo, Theodor, Biathlet та ін. Особливо чітко ця тенденція проявляється на високому ступені розмовного рівня, до якої відноситься мовлення ведучого (модератора) в інтерв'ю так Бубнова Г. І. та Ратникова О. І. вказують на наявність в уснопородженому висловлюванні синергетичних якостей, що свідчать про самоорганізацію складних систем [2:125].

В кодифікованій нормі помітна тенденція до зменшення вживання глоттального приступу, а в мовленнєвій дійсності проявляється тенденція до збільшення проявів глоттального приступу голосних. Особливо яскраво він реалізується на тих фоностилістичних рівнях, де присутнє емоційне забарвлення мовлення, в даному випадку, в ток-шоу.

На наш погляд, є заснування припускати, що збільшення кількості реалізацій глоттального приступу голосних в мовленнєвій дійсності може засвідчувати про наявність тенденції подальшого розвитку німецького вокалізму. Неоднозначність ситуації проявляється особливо яскраво в галузі німецького вокалізму, для якого характерна досить висока варіативність та неоднозначність приступов голосних (глоттального/Glottisschlageinsatz та м'якого/weicher Einsatz) у біфонемних сполученнях голосних. Також дуже яскраво ця тенденція проявляється при зіставленні різних видів звучного мовлення: прочитаного (vorgelesene Sprache) у випусках новин та у мовленні комунікантів в інтерв'ю, а також у мовленні модераторів (moderierte Sprache) де наявне емоційне забарвлення мовлення.

Література:

1. Бодуэн де Куртене И. А. Избранные труды по общему языкознанию. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. Т.1
2. Бубнова Г. И., Ратникова Е. И. Устнопораждаемая речь: Изучение синергетических свойств на акустическом уровне / Г.И. Бубнова, Е.И. Ратникова // Вестник московского университета. - Сер. 19 Лингвистика и межкультурная коммуникация. №3, 2009.- С. 124-135
3. Наумов В. В. Бифонемные сочетания гласных (экспериментально-фонетическое исследование на материале немецкого языка): Дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук: 10.02.19/ В. В. Наумов. – Л., 1982.-170с.
4. Стериополо Е. И. Некоторые особенности фонетической реализации немецкой спонтанной речи/ Е. И. Стериополо, Г. Л. Лысенко// Вопросы нормы и нормативности в реализации языковых средств: Межвуз. сборник научных трудов. – Горький: ГГПИ им. М. Горького, 1988. – С. 44-51
5. Уланович, О. И. Психолингвистика: учеб. пособие/ О. И. Уланович. – Минск: Изд-во Гревцова, 2010. – 240 с.: ил.
6. Krech E.-M. Die Differenzierung von Standarddeutsch und ihre Relevanz für die Kodifizierung/ E.-M. Krech // Лингвистическая полифония (сборник в честь юбилея профессора Р. К. Потаповой). – М.: Языки славянских культур, 2007. – 1000 с. – (Studia philologica). – С. 404 – 423
7. Sievers E- Grundzüge der Phonetik/ E. Sievers. – Leipzig, 1885. – 254S.